

*cor d'acer,
de carn
e fust*

Ausiàs March

en la **Biblioteca Valenciana**

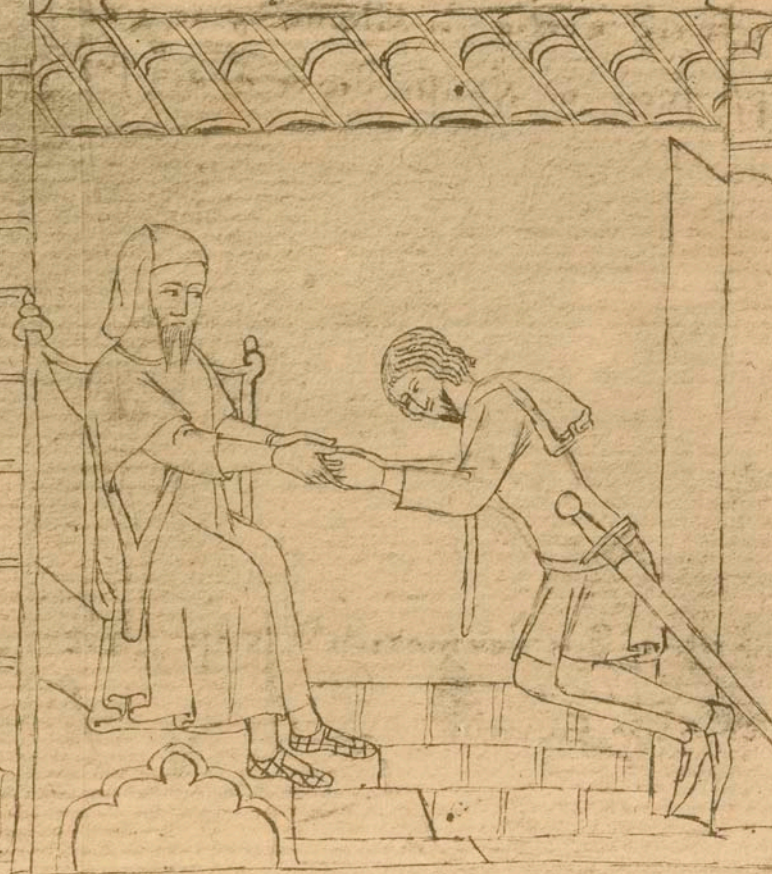
i en l'**Arxiu del Regne**

Ausiàs March

en la Biblioteca Valenciana
i en l'Arxiu del Regne

SETEMBRE 2009 - GENER 2010

Reges leti dicitur
humanitas e factas al die horas

Al començament del segle xv sorgeix a terres valencianes un dels millors poetes lírics de tots els temps: Ausiàs March. El seu do poètic fa empal·lidir tots els escassos precedents que es podrien citar, perquè, en mans d'Ausiàs March, alguns temes de poesia moral que ja havien sigut tractats per poetes com Pere March, Jaume March o Andreu Febrer, es transformen, en connectar amb el sentiment de l'amor, en problemes d'una transcendència psicològica i ètica desconeguda fins al moment.

El cavaller i poeta Ausiàs March (València (?), 1400/ 1401-1459) pertanyia a una família que, gràcies als seus servicis a la Corona a Barcelona, havia ascendit socialment fins a aconseguir el grau de la cavalleria i tenir un important patrimoni a Catalunya i València. Pertanyia a una família alguns membres de la qual estan vinculats, igual que Ausiàs, a les lletres: el seu oncle Jaume (1336/1337-1410) i son pare, Pere (1337/1338-1413), van ser poetes.

Jaume March rep l'homenatge d'un dels seus vassalls

Manuscrit del segle XIV

Reproduït en: BOFARULL Y SANS, Francisco de. *El castillo y la baronía de Aramprunyá*. Barcelona : Henrich, 1911.

Biblioteca Valenciana. Biblioteca Pere Maria Orts.

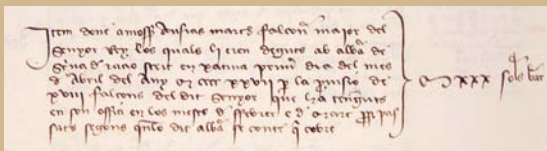
Ausiàs March va nàixer, molt probablement, a València (i no a Gandia, com es pensava), entre el 9 de gener de 1400 i el 7 de gener de 1401, fruit del matrimoni de Pere March –procurador general del marquès de Villena i duc de Gandia– amb Lionor de Ripoll.

Després de la mort de Pere March a Balaguer el 7 de juny de 1413, Ausiàs va servir en la cort ducal de Gandia entre 1415 i 1418. L'any següent va establir un testament on feia hereva universal sa mare davant de la perspectiva d'incorporar-se a l'armada d'Alfons el Magnànim que l'any 1420 va salpar cap a Sardenya, i on van participar altres literats com Jordi de Sant Jordi o Andreu Febrer. També es trobava en l'exèrcit reial que va prendre Calvi i assetjà inútilment Bonifacio (1420-1421), i en l'armada dirigida per Frederic de Luna que va lluitar contra pirates nord-africans a Sicília i conquistà les illes dels Quèrquens (1424).

Entre 1425 i 1430, Ausiàs March va ocupar el càrrec de falconer major reial i s'encarregà de dirigir i administrar els servicis de falconeria establits pel monarca prop de l'Albufera de València. Una vegada acabada aquesta etapa, es va dedicar, sobretot, a l'administració dels seus béns i a la defensa dels seus privilegis feudals, fet que li va provocar greus conflictes durant tota la seua vida amb la vila de Gandia i amb l'infant Joan, titular del ducat de Gandia i futur rei Joan II. En la dècada de 1430 Ausiàs

March va introduir la canya de sucre en la seua senyoria i el 1457 construí una important séquia per millorar la productivitat d'aquest cultiu, que encara hui conserva el nom del poeta. El 3 d'abril de 1447, el príncep de Viana, duc de Gandia, va atorgar al poeta la jurisdicció omnímoda –civil i criminal– sobre Beniarjó, Pardines i Vernissa. L'any 1451, March va ser col·lector de les rendes ducals del príncep.

A llarg de la seua vida, March va protagonitzar diversos conflictes cavallerescos entre els quals destaquen, d'una banda, els que el van enfrontar amb el seu futur cunyat Galceran Martorell en ocasió de la negativa del poeta a casar-se amb Isabel Martorell, germana seua i de l'escriptor

1427.

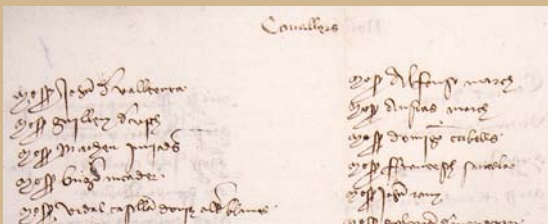
Ausiàs March, falconer major reial, rep 1.030 sous per la «provisió» de díhuit falcons del rei.

Arxiu del Regne de València. *Mestre Racional*, lib. 8.767, fol. 114 v.

Joanot Martorell; i, d'altra banda, el que l'enfrontà amb el bastard Francesc de Vilanova (1457-1458). Ens consta també que la seua gestió de senyor feudal de vassalls musulmans va ser origen de problemes diversos i que fou empresonat en més d'una ocasió.

Tot i tenir documentats diversos projectes o temptatives matrimonials, Ausiàs March tan sols es va casar dues vegades: la primera, entre el 26 de febrer i el 23 de setembre de 1439, amb Isabel Martorell (va morir al setembre de 1439 sense tenir fills i deixant Ausiàs com a hereu universal); la segona, entre el 3 de març i el 23 de juliol de 1443, amb Joana Escorna, nascuda entre 1409 i 1412 en el si d'una família adinerada de la petita noblesa valenciana. Des de mitjans del 1444 fins a la seua mort, Ausiàs i la seua esposa van tenir la seua residència habitual a València, tot i que mai abandonaren totalment les cases i residències de Gandia i Beniarjó.

Joana Escorna va morir en una data pròxima al 8 de novembre de 1454 sense descendència. Ausiàs va testar a València el 29 d'octubre de 1458, però el 4 de novembre següent va fer un nou testament (el contingut exacte del qual era desconegut fins fa poc) al qual afegí un codicil datat el 3 de març de 1459, dia de la seua mort. Entre els escassos llibres que figuren en l'inventari dels béns de la seua casa de València, on va morir el literat, hi ha obres de Ramon Llull, de filosofia escolàstica i «dos llibres en

1443. València

Llista de convocatòria de Corts on figura Ausiàs March.

Arxiu del Regne de València. *Reial Cancelleria*, reg. 653, fol. 1 v.

JARQUE, Francesc

Làpida recordatòria del lloc on es pensava que estava la casa d'Ausiàs March a València. Va ser col·locada per Lo Rat Penat el 1918.

Biblioteca Valenciana. Fons Francesc Jarque.

paper, de forma de full, desquernats, ab cobles», en què s'ha volgut veure l'original de la seua obra.

En el moment de la defunció, Ausiàs March tenia quatre fills il·legítims –Joan, Felip, Pere i Joana, casada amb un cavaller de Gandia–, a més de Francesc, qui va morir abans que el poeta. Sense cap hereu legítim a qui deixar les seues senyories, March va nomenar hereu universal Jofre de Blanes, parent de Joana Escorna.

Com ha indicat algun estudiós, l'experiència poètica representada per March assoleix un alt grau d'originalitat en tant que s'humanitza i es fa més personal i íntima, la qual cosa, en última instància, atorga als seus versos una excepcional proximitat i modernitat.

1459, març, 3. València.

Inventari realitzat per Jofre de Blanes dels béns que Ausiàs March tenia a la seua casa de València.

Arxiu del Regne de València. *Protocols*, nú. 495, fol. 35 v.

Notari: Berenguer Cardona.

L'obra d'Ausiàs March està constituïda per 128 poemes d'extensió molt variable (un total de 10.361 versos), que, probablement, va compondre a partir de l'any 1425. Deixant a banda un poc significatiu grup de poesies de circumstàncies adreçades al rei Alfons el Magnànim, a mossén Borra, a Tecla Borja i a altres personatges com Joan Moreno i Bernat Fenollar, la poesia d'Ausiàs gira entorn de tres temes principals: l'amor, el problema ètic i la relació de l'home amb Déu. Es tracta d'una lírica reflexiva que constitueix un llarg discurs sobre l'experiència moral de l'autor. Alguns manuscrits ofereixen una ordenació de les poesies marquianes que, encara que no es pot considerar estrictament cronològica, presenta al començament, en termes molt generals, les obres de joventut (composicions breus de tema amorós) i, a la fi, les de senectut (poemes llargs de reflexió moral).

Un procediment d'aproximació a l'obra d'Ausiàs March és el dels cicles poètics, present ja en les edicions antigues mitjançant criteris temàtics –«Cants d'amor», «Cants de mort», «Cants espirituals» i «Cants morals»– i precisat per la crítica moderna per mitjà de l'estudi dels *senhals* emprats pel poeta, és a dir, dels pseudònims amb què, a semblança dels trobadors, el poeta designa la seua amada. Nombrosos especialistes consideren que els dèneu poemes adreçats a *Plena de seny* són els antics (s'hi parla de

AUZIAS MARCH
ET SES PRÉDÉCESSEURS

ESSAI SUR LA POÉSIE AMOUREUSE ET PHILOSOPHIQUE
EN CATALOGNE AUX XIVe ET XVe SIÈCLES

PAR

AMÉDÉE PAGES

DOCTEUR EN LETTRES

PROFESSEUR AU LYCÉE DE LA SORBONNE

Avec une planche en couleurs

PARIS
LIBRAIRIE HONORÉ CHAMPION, ÉDITEUR
5, QUAI MALAQUAIS, 5

1912

Tous droits réservés.

Cet ouvrage forme le 24e fascicule de la Bibliothèque de l'École des Hautes Études.

PAGÈS, Amédée

Auzias March et ses prédécesseurs

Paris : Librairie Honoré Champion, 1912.

Biblioteca Valenciana. Biblioteca Pere Maria Orts.

l'amor per una *aimia* sobre la qual no es dóna cap precisió i s'hi insisteix en la desigualtat de l'amor). Els trenta-cinc poemes de *Llir entre cards* estan dedicats a una dama anomenada Teresa, casada i mare de família, que cal identificar amb Teresa d'Íxer (es tracta d'un amor depurat per una dama idealitzada). De la resta de poemes amorosos d'Ausiàs March, n'hi ha que no formen cap conjunt i uns altres que es poden agrupar en els cicles següents: *O folla amor* (deu poemes en què el sentiment amorós arriba al cim de la passió); *Amor, amor* (dotze poemes escrits suposadament en l'edat madura del poeta i adreçats a una personificació ideal de l'amor), i *Mon darrer bé* (dos poemes que també pertanyen a l'edat madura del poeta, però de temàtica molt més alegre que la dels cicles anteriors).

També d'una inspiració fonamentalment amorosa són els «Cants de mort» (sis composicions molt probablement dedicades a la seua esposa Joana Escorna), en els quals el poeta descriu, amb actitud pessimista i torturada, el dolor que sent per la mort de l'amada i es mostra preocupat per la sort de l'ànima d'ella en considerar-se ell, amb els seus pecats, el causant de les penes a què podria ser sotmesa l'ànima de la difunta. Algunes semblances podem trobar en el denominat «Cant espiritual», obra en què March expressarà els seus dubtes i el seu temor a l'infern en reconèixer-se un gran pecador, si bé mostrarà la seua confiança en la misericòrdia divina. En les setze composicions

Las obras del famosissimo
philosofo y poeta mossen Osias Marco caudallero Val-
ciano de nacion Catalana traduydas por don Baltasar
de Romani y divididas en quatro Canticas: a saber;
Cantica de Amor. Cantica Episcopal. Cantica de Gobierno
y Cantica Espiritual. Dirigidas al excelentissimo senen
el duque de Calabria.

ANNO. M. D. XXXIX.

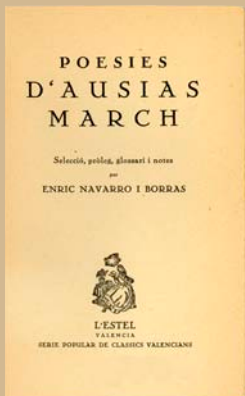
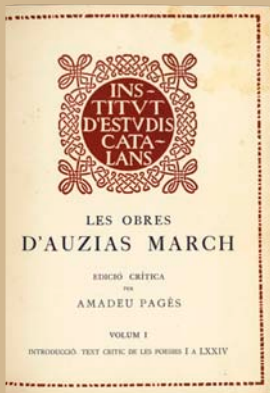
Con privilegio

MARCH, Ausiàs

Las obras del famosissimo philosofo y poeta Mossen Osias Marco / traduzidas por don Baltasar de Romani ; y divididas en quatro Canticas...

En Valencia : por don Juan Navarro..., 1539.

Biblioteca Valenciana. Biblioteca Gregori Maians.

MARCH, Ausiàs

Les obres d'Auzias March / edició crítica per Amadeu Pagès.

Barcelona : Institut d'Estudis Catalans, 1912-1914.

Biblioteca Valenciana. Biblioteca Carreres.

MARCH, Ausiàs

Poesies d'Auzias March / selecció, pròleg, glossari i notes per Enric Navarro i Borràs.

València : L'Estel, [1934].

Biblioteca Valenciana. Biblioteca Adolf Pizcueta.

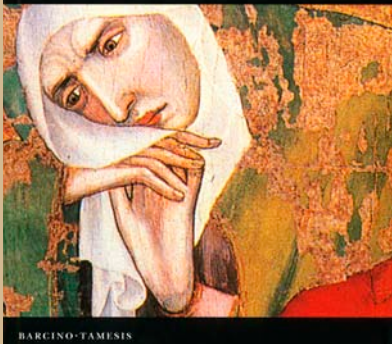
que els especialistes solen agrupar sota la denominació de «Cants morals», es debaten temes com el concepte del bé i la seua naturalesa, les limitacions de l'home, la teoria de l'amor, etc., amb una anàlisi minuciosa de la seua experiència i en relació amb el concepte tomista de l'home.

No sabem pràcticament res de la difusió que van tenir les poesies d'Ausiàs March, el més notable dels nostres poetes medievals, abans de la seua mort. No obstant això, podem suposar que, ja difunt, els seus poemes van gaudir d'una notable difusió en cercles valencians i catalans, perquè, actualment, conservem tretze manuscrits dels segles xv i xvi. Aquest grau de difusió va ser potenciat per la impremta, ja que, al segle xvi, si hi incloem les traduccions al castellà realitzades per Baltasar de Romaní i Jorge de Montemayor, les poesies de March van ser publicades en nou ocasions: a València, el 1539 i 1560; a Barcelona, el 1543, 1545 i 1560; a Valladolid, el 1555; a Sevilla, el 1553; a Saragossa, el 1562, i, finalment, a Madrid, el 1579. És mitjançant aquestes edicions i traduccions que els versos de March arribaran a escriptors castellans del Segle d'Or, com ara Boscán, Garcilaso de la Vega, Hurtado de Mendoza, Gutierre de Cetina i Quevedo.

Al segle xvii, l'humanista valencià Vicent Mariner va publicar una traducció al llatí dels poemes de March

Ausiàs March Verse translations of thirty poems

Introduction, text, translation and notes by
Robert Archer

BARCINO-TAMESIS

MARCH, Ausiàs

Verse translations of thirty poems / Ausiàs March ; introduction, text, translation and notes by Robert Archer.

Barcelona : Barcino ; Woodbridge : Tamesis, 2006.

Biblioteca Valenciana

(Tournon, 1633). Després d'aquesta publicació no es tornarà a mostrar interès per imprimir els versos d'Ausiàs fins a les tres edicions del segle XIX, realitzades dins del moviment cultural conegut com a Renaixença (Barcelona, 1864, 1884 i 1889), a les quals es va afegir una quarta al començament del segle XX (1908-1909), totes elles basades en les edicions del segle XVI i mancades de valor científic.

La primera edició crítica dels versos del poeta es deu al filòleg Amédée Pagès. Publicada a Barcelona (1912-1914), l'edició es basa en la confrontació i la classificació de tots els manuscrits disponibles en l'època.

Entre 1952 i 1959 veuran la llum els cinc volums de la poesia de March editats per Pere Bohigas en la col·lecció barcelonina «Els nostres clàssics». Reeditats en un únic volum l'any 2000 amb lleugeres variants ortogràfiques i un ampli apèndix bibliogràfic, aquesta edició del 1959 esdevindrà una de les més utilitzades pels estudiosos. Posteriorment, el 1979, Joan Ferraté va editar *Les poesies d'Ausiàs March*, en què aclarí el sentit de molts passatges en millorar la puntuació ortogràfica dels versos.

El 1997, Robert Archer va publicar a Barcelona una nova i millorada edició crítica amb el títol d'*Obra completa*, basada en tots els manuscrits, inclòs el conservat a Nova York, que Pagès tan sols va poder utilitzar parcialment.

أشرفة ورياح تحقق لي تطلعاتي
 فاتحة سبلا غير أكيدة عبر مخاض البحر.
 ريح الشمال ورياح الغرب تعترضان،
 غير أن ريح الشرق ورياح الجنوب، متحدتين،
 مع ريح الجنوب الشرقي المساعفة ورياح الشمال الشرقي،
 ترجو بتواضع ريح الذرى الشماليّة
 أن يكون هبوبها كما تشتتهي موافقا
 وأن هذه الرياح الخمسة تضمن عودتي في أمان.

سوف يتأجج البحر مثل القدر في القرن،
 مغيرا لونه ومظهره،
 وسوف يبدي كراهبته نحو كل شيء
 يحاول أن يرتاح ولو لحظة فوق سطحه.
 وسوف تفرّ الأسماك الكبيرة منها والصغيرة
 وسوف تبحث عن مخايب سرية:
 هاربة من البحر الذي نمت فيه وربت،
 وسوف تخرج الى البر لكي تنقذ نفوسها.

الحجاج في ادعيتهم
 ألف شمعة من أضاح سوف يقدمون جماعة؛
 والخوف سوف يبرز للنور كثيرا من الأسرار
 وهي لا تباح عادة لراهب كرسى الاعتراف قط.
 في الخطر لن أتسك؛
 وسادعو الله الذي وحدنا

Passatge en àrab del conegut poema d'Ausiàs March «Veles e vents».

MARCH, Ausiàs

10 poemes, 10 llengües

València : 3 i 4, D.L. 2001.

Biblioteca Valenciana

Si les referències indicades fins ara mostren el panorama de les edicions completes de l'obra de March, cal indicar que les traduccions i les antologies de poemes han constituït el mitjà més habitual per a la divulgació del nostre poeta en fer accessible a un nombre més gran de lectors tant els seus versos com els diferents enfocaments dels estudiosos i l'evolució de la crítica moderna. Des de Lluís Nicolau d'Olwer (1918) i Enric Navarro Borràs (1934) fins a Joan Iborra (1997) i Constanzo di Girolamo (2004), han elaborat antologies de l'obra de March estudiosos com, entre altres, Martín de Riquer (1941), Pere Bohigas (1959), Joan Fuster (1959) i Climent Forner (1999). Pel que fa a les traduccions recents, cal destacar les de Pere Gimferrer (1978), Juan Ramón Masoliver (1978) i Juan Antonio Icardo (1997), totes en castellà; les traduccions a l'anglès d'Arthur Terry (1976), Robert Archer (1992) i Manuel Ángel Conejero (1986 i 1998); en alemany, la de Hans-Ingo Radatz (1993); en hongarès, la de Déri Balázs (2000); en italià destaquen les de Constanzo di Girolamo (1996 i 1998); en francès, les de Patrick Gifreu (1994) i Dominique de Courcelles (1999), mentre que Jaume Grau (1925) i Abel Montagut (1993) van realitzar traduccions dels poemes d'Ausiàs a l'esperanto.

Fotografies de Maque Falgás

En el procés de popularització de l'obra de March hi han tingut un paper molt important les antologies i traduccions; però, també, i en un grau gens menyspreable, la tasca de musicar els versos del poeta duta a terme per cantants com Raimon («Veles e vents», «Així com cell», «Si com lo taur», etc.) i músics com Armand Blanquer i Bernardo Adam Ferrero, seguint una tradició que arranca amb les composicions musicals basades en els seus poemes realitzades per Pere Albert Vila i Joan Brudieu al segle XVI.

Així mateix, les noves tecnologies estan contribuint decisivament a la major difusió de la vida i obra del poeta, perquè no sols han permés editar en disc compacte tots els seus poemes i crear eines informàtiques destinades a filòlegs i especialistes, sinó que també estan ajudant a difondre mundialment la figura d'un dels millors poetes valencians de tots els temps en posar a l'abast de qualsevol persona edicions digitals de les seues obres en portals web com els de la Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes i la Biblioteca Valenciana Digital (BIVALDI).

Biblioteca Valenciana DIGITAL

Presentació

Biblioteca Valenciana Digital

En este libro le es Miguel de los Reyes.

BIVALDI

Biblioteca Virtual Joan Lluís Vives > Biblioteques d'autor

Ausiàs March

CERCA RÀPIDA

 o CERCA AVANÇADA

Ausiàs March > Pàgina principal

Biblioteca d'autor Ausiàs March

*Ffantasiant, Amor a mi descobre
 los grans secrets e als pus suptils amaga,
 e mon jorn clar als hòmens és nit fosqua,
 e vèsch de ço que persones no tasten.
 Tant en Amor l'esperit meu conlempia,
 que par del tot fora del cors s'aparte,
 car mos desigs no són trobats en home,
 sinó en tal que la carn punt no l torbe.*

(Ausiàs March, poema XVIII)

L'any 2009 es compleix el 550 aniversari de la mort del cavaller valencià Ausiàs March (1400-1459).
 Es tracta del poeta més emblemàtic de les lletres catalanovalencianes medievals, tant per la singularitat del

Actualment, Ausiàs March està a l'abast de tothom en la xarxa.

Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes: <<http://www.cervantesvirtual.com>>.

Biblioteca Valenciana Digital: <<http://bv2.gva.es>>.

Organitza: Direcció General del Llibre, Arxius i Biblioteques

En: Arxiu del Regne de València

En: Biblioteca Valenciana

Edita: Biblioteca Valenciana

Textos: Jaime J. Chiner

Dissenya: Espirelius

Música ambiental: Capella de Ministrers

Imprimeix: La Imprenta CG

D.L.: V-0000-2009

Imatges de coberta:

REIXACH, Pere (¿?)

Sant Sebastià. Detall.

(Suposat retrat d'Ausiàs March)

Col·legiata de Xàtiva (Foto: Paco Alcántara)

MARCH, Ausiàs

Les obres del valerós cavaller y elegantíssim poeta Ausias March

En Barcelona : en casa de Claudi Bornat, 1560.

Biblioteca Valenciana. Biblioteca Pere Maria Orts.

1458, novembre, 4. València.

Testament d'Ausiàs March.

Arxiu del Regne de València, *Protocols*, núm. 494.

Notari: Berenguer Cardona.

BRES DEL

OS CAVALLER,

GANTISSIM PO

isias March: Ara r
ment ab molta dili

écia reuistes y or

denades, y de

auméta

des.

(Die d'una ...)
me pinto q' m' bonj

Ja sia la moss pla romana pe pla purdm-
graph d'ed orat, aqta co flm d'iposa
Epis de capu d' poms entu m' m' p'poms
m vida d'ipoms d'elo x' p' x' adl acoma
nado y que p'poms pla moss no roma
finsat m' la d'ipoms d'elo p'ro x'ps d'
ral en moss d' p'na m' y'ras para e fill
e p'ur pit vo fionzas m' m' m' m' m' m'
d'or d' m' m' d' m' m' d' m' m' d' m' m'
d'or d' m' m' d' m' m' d' m' m' d' m' m'
m' m' m' m' m' m' m' m' m' m' m' m'
d' m' m' m' m' m' m' m' m' m' m' m'
d' m' m' m' m' m' m' m' m' m' m' m'
d' m' m' m' m' m' m' m' m' m' m' m'
d' m' m' m' m' m' m' m' m' m' m' m'
d' m' m' m' m' m' m' m' m' m' m' m'
d' m' m' m' m' m' m' m' m' m' m' m'
d' m' m' m' m' m' m' m' m' m' m' m'
d' m' m' m' m' m' m' m' m' m' m' m'
d' m' m' m' m' m' m' m' m' m' m' m'
d' m' m' m' m' m' m' m' m' m' m' m'
d' m' m' m' m' m' m' m' m' m' m' m'